

Соціальна психологія

УДК 159.9:355.1:316.6

Віктор Іванович Алещенко,
доктор психологічних наук, професор,
провідний науковий співробітник,
Національний університет оборони України,
м. Київ, Україна
ORCID: 0000-0003-1560-7318
avi1953@ukr.net

ПСИХОЛОГІЧНІ НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ ВІЙСЬКА У СУСПІЛЬСТВІ

Дослідження присвячене вивченню психологічних напрямів забезпечення позитивного іміджу війська у суспільстві є важливим у контексті сучасних соціально-політичних змін та конфліктів. Зважаючи на зростання значення національної безпеки, актуальним є формування позитивного образу Збройних Сил для підтримки морального духу населення та забезпечення його підтримки військових операцій. У процесі дослідження психологічних напрямів забезпечення позитивного сприйняття війська суспільством використовувалися теоретичний аналіз літератури та контент-аналіз медіа-матеріалів, Використання сучасних інформаційних технологій та новітніх медіа для поширення інформації про діяльність Збройних Сил дозволяє забезпечити широке охоплення аудиторії та підвищити рівень довіри до військових структур.

Ключові слова: імідж; громадська думка, комунікаційна стратегія, медіа-взаємодія, національна безпека, військовий імідж, суспільна підтримка.

Victor Aleshchenko,
PhD in Psychology,
Full Professor, leading researcher,
National University of Defense of Ukraine,
Kyiv, Ukraine
ORCID: 0000-0003-1560-7318
avi1953@ukr.net

PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF ENSURING A POSITIVE PUBLIC PERCEPTION OF THE ARMY

The study is dedicated to examining the psychological approaches to ensuring a positive image of the army by society, which is crucial in the context of contemporary socio-political changes and conflicts. Given the increasing importance of national security, forming a positive image of the Armed Forces is essential for maintaining the morale of the population and ensuring their support for military operations. In the course of the study, theoretical analysis of literature and content analysis of media materials were used to explore the psychological approaches to ensuring a positive perception of the military by society. The research showed that forming this image is a complex task that requires coordinated efforts from state institutions, military structures, and the media. The application of psychological technologies, such as information-psychological operations and PR campaigns, as well as the integration of the military into cultural and social projects, significantly enhances the effectiveness of these efforts. Developing communication strategies aimed at different social groups, including youth, the elderly, veterans, and the families of military personnel, allows for more accurate consideration of the psychological characteristics and needs of each group, contributing to more effective formation of a positive perception. Systematic research on public opinion and psychological reactions to various aspects of military service and the activities of the Armed Forces is necessary for timely identification of problem areas and adjustment of communication strategies. An important component is also the psychological training of military personnel, aimed at developing their communication skills, stress resilience, and ability to interact effectively with the civilian population. The use of modern information technologies and new media to disseminate information about the activities of the Armed Forces ensures broad audience coverage and increases trust in military structures. Therefore, ensuring a positive perception of the military by society is a multidimensional task that contributes to strengthening national security, boosting the morale of the population, and forming a stable social environment in the face of contemporary challenges.

Keywords: image; public opinion, communication strategy, media interaction, national security, military image, public support.

Необхідність розробки системи формування позитивного іміджу Збройних Сил України (ЗС України) обумовлена об'єктивною логікою їх зміцнення та розвитку у сучасних умовах широкомасштабної агресії росії проти України, умовою перемоги над російським агресором. Ствердний образ ЗС України стає критично важливим для підтримки морального духу населення, війська. Позитивне сприйняття армії сприяє підвищенню рівня довіри до військових структур, мобілізації громадян до участі в оборонних заходах, а також забезпечує соціальну стабільність та згуртованість у кризових ситуаціях.

На тлі зростання інформаційних технологій та медіа, роль психологічних аспектів в процесі формування суспільної думки набуває нових вимірів. Пропаганда, дезінформація та інформаційні атаки можуть значно впливати на сприйняття війська суспільством, тому вивчення методів психологічного забезпечення позитивного іміджу українського війська є актуальним і вимагає наукового дослідження.

Опираючись на аналіз наукових публікацій до психологічних засобів формування позитивного іміджу українського війська можна віднести: розвиток значущих особистісно-професійних якостей; позитивну мотивацію досягнень у військовій діяльності; виховання в особового складу почуття патріотизму, гуманізму, людяності, національних цінностей згідно з Кодексом честі офіцера. У процесі професійного становлення військовослужбовець усвідомлює значущість обраної професії, її престиж у світі, в якому військова справа є однією з найскладніших [1].

Психологічні напрями реалізації позитивного іміджу Збройних Сил України розглядаються нами як: синтез професійного й особистісного самопізнання, самовизначення й самоіміджування; потреба й готовність зміни Я-концепції керівника; розвиток стресостійкості, ціннісних орієнтацій, спрямованості особистості на справу, саморозвиток, готовності до ризику, надійності, уміння дохідливо викладати свої думки. У контексті вивчення психологічних напрямів забезпечення позитивного сприйняття війська суспільством, важливо розглянути існуючі наукові роботи, які висвітлюють різні аспекти формування позитивного іміджу Збройних Сил України. Результати наукових розвідок свідчать про нагальну необхідність роботи на різних рівнях управління для створення позитивного іміджу армії. Можна стверджувати, що уявлення про особистість військовослужбовців, у свою чергу, негативно впливає на тип взаємодії, їх спілкування з населенням. Сприйняття людини передбачає подвійну взаємодію, своєю присутністю і поведінкою в ситуації сприйняття іншого суб'єкта може реально змінити характеристики того, кого він бачить.

Досліджуючи психологічні складові іміджу організації, слід з'ясувати її систему цінностей, особистості керівника – лідера, його стиль поведінки та культуру. Психологічна взаємодія образу визначається психічними механізмами людини. Недостатньо мати внутрішню гідність, треба розвивати вміння демонструвати її через систему знаків і прийомів, які дозволяють зобразити українського воїна непереможним, оскільки він захищає свою землю від агресора. Віртуальний образ – це система знаків. Для багатьох людей інформація, отримана з візуального або звукового зображення, є єдиним банком даних, на основі якого вони будують відносини з оточуючими людьми. Людина спочатку бачить зображення, а потім обробляє його. Менше зусиль потрібно докладати, щоб знайти спільну мову з оточуючими, якщо образ створений точніше [2]. Отже, спілкування як ключовий механізм формування довіри до Сил безпеки та оборони України під час російсько-української війни, вказує на важливості системного підходу до управління інформаційними потоками для створення позитивного сприйняття військових у суспільстві.

О. Кирилук розглядає формування образу захисника в умовах інформаційної війни з лінгвокогнітивного аспекту, акцентуючи увагу на мовних засобах і когнітивних стратегіях для створення позитивного образу військовослужбовця [3]. М. Никитюк аналізує формування у студентської молоді позитивного ставлення до служби в Збройних Силах України, підкреслюючи значення освітніх програм і патріотичного виховання [4]. М. Товма та А. Турчинов досліджують особливості формування позитивного іміджу військових частин Національної гвардії України в місцях постійної дислокації, звертаючи увагу на локальні ініціативи та взаємодію з місцевими громадами [5]. А. Шумейко аналізує соціально-психологічні аспекти визначення іміджу військовослужбовця Збройних Сил України, розглядаючи психологічні та соціальні фактори, такі як професіоналізм, моральні цінності, лідерські якості та соціальна відповідальність, підкреслюючи важливість комплексного підходу до формування позитивного образу військових через внутрішню та зовнішню комунікацію [6].

Мета статті – обґрунтування психологічних напрямів забезпечення позитивного іміджу війська у суспільстві у контексті сучасних соціально-політичних змін та конфліктів.

Розвідки демонструють важливість різних підходів до формування позитивного сприйняття військових у суспільстві. Це містить інформування, освітні програми, локальні ініціативи, використання психолінгвістичних стратегій та соціально-психологічні аспекти. Комплексний підхід до цього питання забезпечує створення багатогранного і позитивного образу Збройних Сил України, що сприяє підвищенню довіри, підтримки та патріотичних настроїв серед населення.

Спілкування з населенням є одним з ключових психологічних напрямів, спрямованих на формування позитивного сприйняття Збройних Сил України у суспільстві. Воно включає системний підхід до управління інформаційними потоками, що сприяють формуванню позитивного образу та довіри до військових структур. У контексті російсько-української війни, спілкування допомагає не лише інформувати громадян про події на фронті, але й об'єднувати суспільство навколо цілей національної безпеки та оборони.

Формування критичного мислення є важливим засобом протидії дезінформації, оскільки воно навчає людей аналізувати, оцінювати та синтезувати інформацію, перевіряти надійність джерел, оцінювати логічність аргументів, розпізнавати емоційні маніпуляції та розмішувати інформацію в контексті. Це сприяє прийняттю обґрунтованих рішень і запобігає маніпуляціям свідомістю. Освітні програми, тренінги, семінари та інформаційні кампанії з розвитку медіаграмотності допомагають підвищити здатність населення розпізнавати фейкові новини та формувати незалежну думку, забезпечуючи стійкість до маніпулятивних інформаційних впливів.

Також важливим є формування позитивних емоційних реакцій та відчуття гордості за своїх захисників. Інформування про героїзм, професіоналізм та людяність військовослужбовців сприяє підвищенню морального духу серед населення та створює міцний емоційний зв'язок між громадянами та військовими. Це, в свою чергу, зміцнює національну ідентичність і солідарність у суспільстві.

У формуванні позитивного ставлення суспільства до військової служби у лавах Збройних Сил України велике значення мають емоційні переживання військовослужбовців. Суспільство повинно усвідомлювати, що емоційний стан військових суттєво впливає на їхню мотивацію, продуктивність та загальне задоволення військовою службою. Позитивні емоції, такі як гордість, відданість та почуття досягнення, можуть підвищити відданість службі та зміцнити позитивне сприйняття військової служби серед населення. Підтримуюче середовище, що сприяє емоційному благополуччю військовослужбовців, є важливим для підтримання їхнього високого морального духу.

Суспільство може сприяти цьому через надання психологічної підтримки, програми підтримки колег та заходи, що сприяють командній згуртованості та товарищескості. Забезпечення емоційних потреб військовослужбовців створює більш підтримуючу та стійку силу, що позитивно відображається на ставленні до них з боку громадськості. Крім того, позитивні емоційні переживання можуть бути спричинені через системи визнання та нагородження, що відзначають внески та жертви військовослужбовців. Публічні церемонії, нагороди та інші форми визнання не лише підвищують моральний дух безпосередніх учасників, але й покращують імідж військових у суспільстві, сприяючи більшій повазі а визнанню з боку громадськості [7].

Інтеграція військовослужбовців у громадські заходи та цивільне суспільство також може покращити їхнє емоційне благополуччя. Участь у волонтерській діяльності, культурних заходах та громадських зустрічах дозволяє військовим будувати позитивні стосунки з цивільним населенням, підсилюючи їхнє почуття мети та належності. Ці взаємодії допомагають зменшити розрив між військовими та цивільним населенням, сприяючи взаєморозумінню та підтримці. Крім того, надання можливостей для професійного та особистісного розвитку сприяє позитивним емоційним переживанням. Програми навчання, освітні можливості та кар'єрні перспективи не лише покращують навички та здібності військовослужбовців, але й підвищують їхнє почуття досягнень та перспектив на майбутнє.

Значення іміджу військовослужбовця в контексті побудови медіа повідомлень при формуванні позитивного сприйняття війська є надзвичайно важливим. Імідж військовослужбовця в медіа формує уявлення громадськості про збройні сили, впливає на рівень довіри до них та сприяє зміцненню патріотичних настроїв. Позитивний імідж військовослужбовця підкреслює його професіоналізм, мужність та відданість своїй країні. Це створює у громадськості почуття гордості за своїх захисників і зміцнює впевненість у спроможності армії захищати національні інтереси.

Акцентування на людських якостях військовослужбовців, таких як емпатія, співчуття та готовність допомагати цивільному населенню, сприяє формуванню емоційного зв'язку між військовослужбовцями та громадськістю. Це особливо важливо у контексті гуманітарних місій та заходів з підтримки місцевих громад, що допомагає створити образ військовослужбовців як захисників мирного життя.

Формування емоційного зв'язку з аудиторією через спільні цінності, історію та ідентифікацію з оборонними силами підвищує підтримку Збройних Сил України. Спільні цінності, такі як патріотизм, мужність і відданість, створюють основу для емоційного резонансу між військовими та цивільним населенням. Використання історій про героїзм військовослужбовців та волонтерів, значно впливає на моральний дух та суспільне сприйняття. Такі історії не лише демонструють професіоналізм та самопожертву військових, але й підкреслюють їхню людяність та турботу про співгромадян, що сприяє формуванню почуття гордості та довіри. У результаті, формування такого емоційного зв'язку сприяє згуртуванню суспільства, підвищує його стійкість до дезінформації та посилює підтримку збройних сил у непрості часи.

Медіа повідомлення, що висвітлюють особисті історії військовослужбовців, їхні досягнення та героїчні вчинки, надають можливість показати армію як живий, багатогранний організм, де кожен військовослужбовець є важливою частиною цілого. Це сприяє формуванню відчуття єдності та солідарності між військовими та цивільним населенням.

Психологічна підтримка військових операцій містить комунікацію, яка підкреслює важливість дій армії для національної безпеки та свободи. Це вимагає систематичного донесення до громадян, як на вільних, так і на окупованих територіях, значення військових зусиль та їхнього внеску у захист країни. Така комунікація повинна бути спрямована на

підвищення обізнаності про стратегічні цілі та тактичні досягнення Збройних Сил України, а також на роз'яснення складності та важливості виконуваних ними завдань.

Інформаційна кампанія має містити конкретні приклади героїзму та самопожертви військовослужбовців, що демонструють їхню відданість і професіоналізм. Крім того, важливо підкреслювати гуманітарні аспекти військових операцій, такі як захист цивільного населення, надання допомоги постраждалим та відновлення інфраструктури. Це сприяє формуванню позитивного сприйняття військових дій, зміцнює довіру до збройних сил та об'єднує суспільство навколо спільних цінностей і національних інтересів.

Підтримка та популяризація позитивного іміджу військовослужбовців через медіа допомагає протидіяти дезінформації та негативним наративам, які можуть підривати довіру до Збройних Сил. Правдиві та об'єктивні повідомлення про успіхи та виклики, з якими стикаються військовослужбовці, сприяють більшій прозорості та розумінню їхньої ролі в суспільстві.

Формуванню традиційного образу захисника сприяє спосіб побудови повідомлень про новини з фронту, що подаються за такими схемами: ворог заподіює шкоду захиснику, захисник заподіює шкоду ворогу та захисник допомагає людям. Ці схеми підкреслюють агресивність ворога, силу та рішучість військових, а також їхню турботу про цивільне населення, що викликає емоційний відгук, підвищує довіру до Збройних Сил і підтримку їхніх дій. Ефективне використання цих схем у медіа повідомленнях забезпечує багатогранний і позитивний образ військових, що підсилює патріотичні настрої, довіру та єдність у суспільстві.

Важливою є робота з різними соціальними групами, враховуючи їхні психологічні особливості та потреби. Цільові комунікаційні стратегії дозволяють ефективно донести потрібні меседжі до молоді, ветеранів, родин військовослужбовців та інших груп, підвищуючи їхню обізнаність та підтримку Збройних Сил. Для молоді важливо акцентувати на можливостях для самореалізації, професійного зростання та патріотичних цінностях, що сприяє залученню нових кадрів та формуванню позитивного іміджу військової служби.

Ветеранам варто підкреслювати важливість їхнього досвіду та внеску у безпеку країни, що допомагає зберігати почуття гордості та належності до військової спільноти. Родинам військовослужбовців необхідно забезпечувати інформаційну підтримку щодо соціальних гарантій, психологічної допомоги та можливостей для інтеграції в суспільство, що підвищує їхню лояльність та підтримку. Робота з іншими соціальними групами, такими як місцеві громади та громадські організації, сприяє створенню міцного тилу для збройних сил та формуванню загального позитивного ставлення до військових структур у суспільстві.

Залучення відомих осіб, таких як спортсмени, музиканти та актори, до підтримки Збройних Сил сприяє формуванню позитивного образу військовослужбовців. Відомі особи можуть використовувати свої платформи для висвітлення героїчних вчинків, самопожертви та професіоналізму військових, що допомагає залучати широку аудиторію та підвищувати рівень суспільної обізнаності. Їхня підтримка підкреслює важливість національної єдності та солідарності, а також демонструє, що військовослужбовці мають підтримку не лише державних інститутів, але й відомих та шанованих громадських діячів.

Мистецькі ініціативи, що підтримують військовослужбовців через мистецтво та культуру, також відіграють значну роль у підвищенні морального духу та суспільної підтримки. Виставки, концерти, театральні вистави та інші культурні заходи, присвячені військовим темам, не лише надають військовослужбовцям можливість відчувати вдячність та повагу від суспільства, але й дозволяють громадськості краще зрозуміти їхні

переживання та виклики. Ці ініціативи сприяють створенню емоційного зв'язку між військовими та цивільним населенням, формуючи атмосферу підтримки та довіри.

Усі ці психологічні напрями є критично важливими для забезпечення позитивного сприйняття Збройних Сил України у суспільстві. Вони сприяють зміцненню національної безпеки, підвищенню морального духу населення та формуванню стабільного соціального середовища в умовах сучасних викликів.

Спілкування, спрямоване на протидію дезінформації та донесення достовірної інформації, емоційний зв'язок з аудиторією через спільні цінності та історії героїзму, робота з різними соціальними групами, враховуючи їхні психологічні особливості, і залучення відомих осіб та мистецьких ініціатив до підтримки військових, забезпечують цілісну стратегію для формування позитивного іміджу військовослужбовців. Це дозволяє підвищити рівень довіри до української армії, зміцнити патріотичні настрої та об'єднати суспільство навколо національних цінностей і цілей, що є ключовими елементами стійкості та безпеки держави.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, формування позитивного іміджу війська у суспільстві є комплексним завданням, яке потребує скоординованих зусиль державних інститутів, військових структур та медіа, використання психологічних технологій і PR-кампаній, а також інтеграції військових у культурні та соціальні проекти. Важливо розвивати спілкування для різних соціальних груп, систематично досліджувати суспільну думку, готувати військовослужбовців до ефективної взаємодії з цивільним населенням і використовувати сучасні інформаційні технології для підвищення довіри до військових структур, що в результаті сприяє зміцненню національної безпеки та соціальної стабільності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алещенко В.І. Імідж Збройних Сил України: теорія і практика формування: монографія. Київ: НУОУ, 2010. 272 с.
2. Сервачак О.В., Придятько Р.В. Імідж правоохоронців як важлива складова професійної компетентності. *Сучасний стан психологічного забезпечення професійної діяльності сил охорони правопорядку*: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Харків, 25 листопада 2016 року). Харків: Національна академія НГУ. 2016. С. 45–49.
3. Кирилюк О. Формування образу захисника в умовах інформаційної війни: лінгвокогнітивний аспект. *Львівський філологічний часопис*. 2020. № 8. С. 90–96.
4. Никитюк М.І. Формування у студентської молоді позитивного ставлення до служби в Збройних Силах України. *Актуальні питання сучасної науки та освіти (частина I)*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції м. Львів, 2–3 березня 2020 року. Львів: Львівський науковий форум, 2020. С. 21–23.
5. Товма М.І., Турчинов А.В. Особливості формування позитивного іміджу військових частин Національної гвардії України в місцях постійної дислокації. *Честь і закон*. 2021. № 4 (79). С. 104–110.
6. Шумейко А.П. Соціально-психологічні аспекти визначення поняття іміджу військовослужбовця ЗСУ. *Теорія і практика сучасної психології*. 2018. № 5. С. 228–234.
7. Ravshanov L.U. Socio-psychological foundations of the image of the commander in the interpretation of foreign psychologists. *Science and innovation in the education system*. 2023. № 2 (5). 204–207. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7854767>.

REFERENCES

1. Aleshchenko, V. I. (2010). *Imidzh Zbroinykh Syl Ukrainy: teoriia i praktyka formuvannia: monohrafiia*. Kyiv: NUOU [in Ukrainian].
2. Servachak, O.V. & Prydatko, R.V. (2016). *Imidzh pravookhorontsiv yak vazhlyva skladova profesiinoi kompetentnosti. Suchasnyi stan psykholohichnoho zabezpechennia profesiinoi diialnosti syl okhorony pravoporiadku: materialy vseukraikhnskoi naukovo-praktychnoi konferentsii (m. Kharkiv, 25 lystopada 2016 roku)*. Kharkiv: Natsionalna akademiia NHU [in Ukrainian].
3. Kyryliuk, O. (2020). *Formuvannia obrazu zakhysnyka v umovakh informatsiinoi viiny: linhvokohnityvnyi aspekt [Formation of the image of a defender in the conditions of information warfare: linguistic and cognitive aspect]*. *Lvivskyi filolohichnyi chasopys*. № 8, 90–96 [in Ukrainian].
4. Nykytiuk, M.I. (2020). *Formuvannia u studentskoi molodi pozytyvnoho stavlennia do sluzhby v Zbroinykh Sylakh Ukrainy. Aktualni pytannia suchasnoi nauky ta osvity (chastyna I): materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii m. Lviv, 2–3 bereznia 2020 roku*. Lviv: Lvivskyi naukovyi forum [in Ukrainian].
5. Tovma, M.I. & Turchynov, A.V. (2021). *Osoblyvosti formuvannia pozytyvnoho imidzhu viiskovykh chastyn Natsionalnoi hvardii Ukrainy v mistsiakh postiinoi dyslokatsii [Features of the formation of a positive image of military units of the National Guard of Ukraine in places of permanent deployment]*. *Chest i zakon*. № 4 (79), 104–110 [in Ukrainian].
6. Shumeiko, A.P. (2018). *Sotsialno-psykholohichni aspekty vyznachennia poniattia imidzhu viiskovosluzhbovtzia ZSU [Social and Psychological Aspects of Defining the Concept of the Image of a Serviceman of the Armed Forces of Ukraine]*. *Teoriia i praktyka suchasnoi psykholohii*. № 5, 228–234 [in Ukrainian].
7. Ravshanov, L.U. (2023). *Socio-psychological foundations of the image of the commander in the interpretation of foreign psychologists*. *Science and innovation in the education system*. № 2 (5), 204–207. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7854767>.

Подано до редакції: 14.03.2024.